RET &INDSIGT

NYHEDSMAGASIN FOR DEN OFFENTLIGE SEKTOR

UDGAVE 3 | SEPTEMBER 2021

SÅDAN ARBEJDER DU MED FN'S VERDENSMÅL I UDBUD

KOM GODT I GANG MED AT ETABLERE EN WHISTLEBLOWERORDNING

TO UDTALELSER OM BRUG AF IT-UDSTYR TIL VALGKAMP

OPSÆTNING AF VALGPLAKATER PÅ VEJE

HORTEN

LEDER

Rikke Søgaard Berth
Partner, advokat
rsb@horten.dk

KÆRE LÆSER

Kommunalvalget nærmer sig. Den 16. november skal vi endnu engang sætte vores kryds til kommunal- og regionsrådsvalget. Det kan nok heller ikke udelukkes, at vi også får et folketingsvalg, men det vil vi overlade til Besserwisserne at spekulere i.

De nye kommunalbestyrelser tiltræder ved årsskiftet. For nogle vil det være som første dag på et nyt job. For andre vil det være første dag tilbage på et velkendt job.

Det er min tese, at de mennesker, der ser tingene med friske øjne, har de bedste forudsætninger for at tænke kritisk og skabe forandring. Dem, der endnu ikke er tynget af "sådan plejer vi at gøre", eller dem, der i det mindste har fået det lidt på afstand.

Simpelthen fordi rutiner og vaner skaber en form for mental dovenskab eller blindhed.

Derfor gør vi i Horten også meget ud af at lade nye medarbejdere udfordre vores måde at gøre tingene på. I et utal af tilfælde har et simpelt "hvorfor gør vi det sådan?" ført til en forbedring af vores virksomhed og forretning.

Når hverdagstrummerummen indtræder, og snuden kommer for langt ned i driftssporet, bliver det vanskeligere at høre den kritiske stemme.

Den mulighed bør gribes efter kommunalvalget. Når de nye kommunalbestyrelser tiltræder, har forvaltningen et helt særligt rum til at arbejde målrettet med at skabe gode rammer for at lave politik. Der er mulighed for at sætte retning. Hvor skal vi hen? Hvad er vores fyrtårnsprojekter i den kommende periode? Hvornår er vi lykkedes med det, vi vil?

Hurtigt vil mere driftsprægede sager fylde op på dagsordenen, og så kan de strategiske drøftelser drukne.

Derfor skriver vi i denne udgave af Ret & Indsigt også om opstarten af den nye kommunalbestyrelse. Her giver vi vores bud på nogle af de områder, hvor kommunalpolitikerne skal klædes på, så de kan udføre deres hverv – at lave politik uden at snuble i reglerne.

I den forbindelse forventer vi, at der fortsat vil være fokus på samspillet mellem forvaltningen og de folkevalgte. Vi oplever, at forvaltningerne strækker sig for ikke blot at sige ja eller nej til et politisk ønske, men derimod opstille rammerne for, hvordan ønsket kan realiseres. Herefter må det være op til politikerne at træffe et politisk valg. Hos Horten sætter vi det højt at bidrage i netop denne type sager, hvor vi sammen afsøger mulighedsrummet. Tak for den tillid.

Kommunalpolitik er ikke længere bare lokalt. Det er ikke nok at forholde sig til, hvad der sker indenfor kommunens grænser. Der er vist ikke nogen kommunalpolitikere, der vil stå på mål for, at murstenene til det nye rådhus fx er produceret under slavelignende vilkår i et andet land. Eller at der er valgt en løsning, der er unødigt klimabelastende.

Derfor finder du også i denne udgave af Ret & Indsigt en artikel om, hvordan kommuner kan arbejde med FN's verdensmål i udbudsprocesser.

God fornøjelse.

INDHOLD

4 Sådan arbejder du med FN's Verdensmål i udbud
Vi giver dig overblik over, hvordan FN's 17 Verdensmål kan indarbejdes i udbudsmaterialet og i den efterfølgende kontrakt.

6 Opsætning af valgplakater på veje
Vi stiller skarpt på en række typiske spørgsmål relateret til opsætning af valgplakater på veje og ser nærmere på vejmyndighedens håndhævelsesmuligheder.

7 Kom godt i gang med at etablere en whistleblowerordning
I henhold til den kommende lov om beskyttelse af whistleblowere skal alle kommuner og § 60-fællesskaber med minimum 50 ansatte etablere whistleblowerordninger senest 17. december 2021.

8 Implementering af klimaplan for affaldssektoren
Knapt et år efter vedtagelsen af klimaplanen for en grøn affaldssektor og cirkulær økonomi giver vi en status på implementering af planen.

10 Nye vejledninger om tredjelandsoverførsler
Vi gennemgår de nye vejledninger om tredjelande fra Det Europæiske Databeskyttelsesråd og Datatilsynet.

11 Opstart af den nye kommunalbestyrelse
Hortens bud på tre emner, der kan være relevante at inkludere ved introduktionen af de nye kommunalbestyrelser.

12 Offentlige myndigheders betalingsfrister i byggesager
En ufravigelig bestemmelse i renteloven kan skabe forvirring omkring offentlige myndigheders betalingsfrister i byggesager.

14 Sådan forbereder du dig på EU-Kommissionens regulering af kunstig intelligens
Vi kommer med fem råd til, hvordan I på nuværende tidspunkt bedst forbereder jer på EU-Kommissionens kommende regulering af kunstig intelligens.

16 To udtalelser om brug af it-udstyr til valgkamp
Indenrigs- og Boligministeriet har i maj 2021 justeret deres udtalelse fra februar 2021 om kommunalbestyrelsesmedlemmers brug af it-udstyr, der er stillet til rådighed af kommunen.

17 Kommunernes etablering af henteordninger for husholdningsaffald
Ifølge affaldsbekendtgørelsen skal kommunerne senest 1. juli 2021 etablere henteordninger for visse affaldsfraktioner. Vi giver en status på den kommunale implementering på området.

18 Udfordringer ved parallelle klage- og retssager
Inden for miljø- og planretten findes et stort antal krydsende lovgivninger og mange klageberettigede parter, hvilket forøger risikoen for problemfyldte parallelle klage- og domstolsforløb.

20 Ny Højesteretsdom om takster for vandforsyning
Højesteret fastslår i en ny dom, at vandforsyninger gerne må opkræve et fast driftsbidrag for boligenheder, hvor vandforsyningen ikke har etableret en individuel vandmåler til den enkelte boligenhed.

22 Nye fortolkningsbidrag til reglerne om arbejdstid
EU-Domstolen har afsagt tre nye domme om fortolkning af arbejdstidsdirektivet, som vi ser nærmere på.

24 Introduktion til forældelsesreglerne
Forældelse er et evigt aktuelt emne, og det er afgørende at have styr på forældelsesreglerne, så man ikke risikerer at fortabe et krav.

OM HORTEN

Som kunde hos Horten står du stærkest muligt i en verden, hvor kompleksiteten konstant forøges, og konkurrencen skærpes. Vi går lige til sagens kerne og har modet til at sige tingene ligeud. Det betyder ikke, at vi springer mellemregningerne over. For kun ved at forstå, overskue og gennemskue dine muligheder og udfordringer, kan vi omsætte dem til klare svar.

Se tidligere udgaver af Ret & Indsigt på www.horten.dk/viden

Ret & Indsigt udgives af:
Horten Advokatpartnerselskab
Philip Heymans Allé 7
2900 Hellerup, København
Telefon 3334 4000
www.horten.dk

Henvendelser om dit abonnement:
nyheder@horten.dk

Ansvarshavende redaktør:
Andreas Christensen, ac@horten.dk

Enhver gengivelse, mangfoldiggørelse eller kopiering af indhold fra denne publikation er betinget af forudgående skriftlig tilladelse fra udgiver og/eller andre rettighedshavere.

Indholdet i dette nyhedsmagasin kan ikke sidestilles eller erstattes med juridisk rådgivning. Horten er ikke ansvarlig for ukorrekte eller ufuldstændige tekster og figurer.

Horten Ret & Indsigt produceres af 727
Redaktionen er afsluttet den 10. august 2021
Titel: Ret & Indsigt
ISSN (Papirform): 1903-2617
ISSN (Online): 1903-2609

MIX
Papir fra ansvarlige kilder
FSC® C012075
FSC www.fsc.org

SVANEMÆRKET
Tryksag
5041 0004

SÅDAN ARBEJDER DU MED FN'S VERDENSMÅL I UDBUD

Interessen for at arbejde med FN's 17 verdensmål i offentlige udbud er steget markant de seneste år. Men hvordan kan målene indarbejdes i udbudsmaterialet og i den efterfølgende kontrakt?

FN's Verdensmål for bæredygtig udvikling består af 17 konkrete mål og 169 delmål, som trådte i kraft 1. januar 2016. Målene forpligter alle FN's 193 medlemslande og er relevante for alle, både virksomheder, kommuner og borgere. Målene handler bl.a. om fattigdomsbekæmpelse, bæredygtig økonomisk vækst, anstændige jobs, klima, fred og ligestilling.

Verdensmålene er den hidtil mest ambitiøse globale udviklingsplan, som frem til 2030 skal lægge kursen for en mere bæredygtig udvikling i verden.

HVORFOR ER FN'S VERDENSMÅL RELEVANTE I UDBUD?

Siden verdensmålene trådte i kraft, har både offentlige myndigheder og virksomheder haft en markant stigende interesse for, hvordan der konkret kan arbejdes med verdensmålene og generel CSR. Mange kommuner har fx indarbejdet verdensmålene i deres indkøbspolitik med det formål at påvirke virksomhedernes adfærd i en mere bæredygtig retning.

Men hvordan kommer man fra den generelle indkøbspolitik til konkret at arbejde med et eller flere verdensmål i en udbudsproces?

Når man går i gang med at indarbejde verdensmålene i udbudsmaterialet, er det vigtigt at være opmærksom på, at udbudsloven stiller nogle krav til, hvordan offentlige ordregivere kan varetage samfundsmæssige hensyn i forbindelse med offentlige indkøb. Udbudsloven indeholder på den ene side en række obligatoriske og frivillige udelukkelsesgrunde, som skaber et incitament hos virksomhederne til at holde sig rene. Omvendt opstiller den også grænser for, hvilke krav der må stilles til det indkøbte og til tilbudsgiverne.

HVORDAN KAN MAN KONKRET ARBEJDE MED VERDENSMÅLENE I UDBUD?

Når offentlige myndigheder ønsker at arbejde med verdensmålene i forbindelse med indkøb, er der stor metodefrihed. For kommunerne er det hovedsageligt kommunalfuldmagtsreglerne og udbudsloven, der sætter grænser for, hvordan de enkelte mål kan forfølges.

Indledningsvis kan man vedtage en overordnet politik og indkøbsstrategi, som indarbejder nogle af de konkrete verdensmål. Her vil det være relevant at udvælge de verdensmål, der er mest centrale for myndighedens eller virksomhedens indkøb.

I et konkret udbud kan man indsætte krav i udbudsmaterialet, som vedrører verdensmålene. Det kan fx ske på følgende måder:

- Der kan stilles særlige miljø- eller sikkerhedskrav, herunder kan miljøordninger og certificering benyttes. Husk, at kravene skal knytte sig til kontraktens genstand og ikke generelle forhold hos tilbudsgiver.
- Der kan opstilles krav til virksomhedernes egnethed, fx krav om konkrete miljøstyringsforanstaltninger, som virksomheden skal benytte ved udførelsen af kontrakten.
- I kontrakten kan der indsættes klausuler, som opstiller særlige krav, som leverandøren skal leve op til i kontraktens løbetid. Det kan fx være arbejds-, beskæftigelses- eller lærlingeklausuler.

Efter udbudsprocessen er overstået, er det afgørende, at ordregiveren sikrer opfølgning og dialog med leverandøren, for at sikre at de krav, som er opstillet i udbudsmaterialet, bliver realiseret og kontinuerligt overholdes. Samtidig kan man via kontrakten etablere et partnerskab for yderligere at indarbejde verdensmålene i de arbejdsgange, som er relevante for kontraktens indførelse.

HVILKE AF FN'S VERDENSMÅL ER SÆRLIGT RELEVANTE I UDBUD?

Principielt kan alle verdensmål være relevante i udbud. Alligevel er der et par verdensmål, som vi finder særligt centrale – og relevante for offentlige indkøbere.

Verdensmål nr. 1: Afskaf fattigdom

Afskaffelse af fattigdom er fortsat en af de største udfordringer på globalt plan, hvilket kommer til udtryk i Verdensmål nr. 1. Det vedrører bl.a. en målrettet indsats over for sårbare grupper, øget adgang til basale ressourcer og tjenesteydelser.

En offentlig myndighed kan via udbud understøtte verdensmålet ved fx at anvende arbejdsklausuler. Med en arbejdsklausul kan der stilles krav om, at arbejdstagere, som medvirker til opfyldelsen af en kontrakt, er sikret et vist minimumsniveau, for så vidt angår løn-, arbejdstids- og andre arbejdsvilkår.

Brugen af arbejdsklausuler er relativt udbredt hos offentlige myndigheder i Danmark. Kendetegnende for klausulerne er, at de typisk kun gælder for arbejde udført i Danmark. Det har den konsekvens, at den offentlige myndighed ikke har samme grad af kontrol med, om arbejdet udført uden for Danmark sker under ordentlige vilkår. Samtidig har det i praksis vist sig ret udfordrende at håndhæve arbejdsklausulerne på en måde, som faktisk tilgodeser arbejdstagerne. Arbejdet med at udvikle arbejdsklausulerne pågår og er – for os at se – en oplagt mulighed for at understøtte verdensmål nr. 1 i forbindelse med offentlige indkøb.

Verdensmål nr. 5: Ligestilling mellem kønnene

I udbudsmaterialet kan der stilles krav, der har til formål at fremme ligestilling mellem mænd og kvinder på arbejdspladsen, øge kvinders deltagelse på arbejdsmarkedet samt skabe balance mellem arbejdsliv og privatliv.

Det kan bl.a. ske ved, at ordregiveren stiller krav om, at den indkøbte vare har Fair Trade-mærket, som er en international mærkningsordning, der arbejder for at sikre bedre løn og arbejdsforhold for verdens udsatte arbejdere, herunder støtter kvinder i at opnå ligestilling i deres organisationer, lige løn og en højere uddannelse.

En af de nyeste tendenser er, at der stilles krav om, at leverandøren i forbindelse med kontraktens opfyldelse skal sikre en minimumsbemanding på fx 25 % af kvinder. Sådanne klausuler kræver en skarp pen, så det fremstår tydeligt, hvad der skal til, for at leverandøren opfylder og kan dokumentere kravets opfyldelse.

Verdensmål nr. 12 og 13: Ansvarligt forbrug og produktion og klimaindsats

Verdensmål nr. 12 om sikring af bæredygtigt forbrug og produktionsformer og nr. 13 om bekæmpelse af klimaforandringer og konsekvenserne heraf er nogle af de verdensmål, der er kommet større fokus på i forbindelse med udbud. Det viser bl.a. en rapport fra Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen fra januar 2021, som fastslår, at op mod halvdelen af de opgaver, der blev sendt i EU-udbud fra juni 2019 til marts 2020, indeholder krav om bæredygtighed.

I en tid, hvor grønne indkøb altså vinder frem, er det vigtigt at være opmærksom på, hvordan der kan fastsættes krav om bæredygtighed i udbudsmaterialet. I udbudsmaterialet kan miljømærkekrav fx være med til påvirke markedet i en mere positiv og miljøvenlig retning henimod realisering af verdensmålene. Også krav om produkter og materialer med lavt CO_2-aftryk kan påvirke indkøbene i den rigtige retning. Det er vores erfaring, at den primære udfordring med at stille krav til bæredygtighed i forbindelse med udbud ikke er juridisk, men teknisk; Det kan nemlig være ret vanskeligt at formulere de tekniske krav og tilhørende dokumentationskrav. Men som med alt andet er det en proces i rivende udvikling – og rigtig mange ordregivere har gjort sig gode erfaringer ■

KONFERENCE: VERDENSMÅL I UDBUD

Få inspiration til at omsætte FN's Verdensmål til praksis i udbudsmaterialet og den efterfølgende kontrakt på konferencen 'Verdensmål i udbud' 20. september kl. 9.00-14.00.

Som optakt til konferencen går Hortens juridiske eksperter på tre webinarer i dybden med, hvordan offentlige indkøb kan bidrage specifikt til verdensmålene nummer 5, 9, 10, 11, 12 og 13:

- **Webinar 30. august kl. 9.30-10.30:** 'Ligestilling mellem kønnene' og 'Mindre ulighed'.
- **Webinar 6. september kl. 9.30-10.30:** 'Industri, innovation og infrastruktur' og 'Bæredygtige byer og lokalsamfund'.
- **Webinar 13. september kl. 9.30-10.30:** 'Ansvarligt forbrug og produktion' og 'Klimaindsats'.

Læs mere og tilmeld dig på horten.dk/verdensmaal

Annelouise Dalgaard Pedersen
Partner, advokat
adp@horten.dk

Sidsel Marcussen
Advokat
sim@horten.dk

Anne Katrine Elkjær-Holm
Advokat
ake@horten.dk

Philip Hesselbjerg
Advokatfuldmægtig
phh@horten.dk

OPSÆTNING AF VALGPLAKATER PÅ VEJE

Den 16. november 2021 er der kommunal- og regionsrådsvalg i Danmark, og vejene er et eftertragtet sted til opsætning af valgplakater. Vi stiller skarpt på en række typiske spørgsmål og ser nærmere på vejmyndighedens håndhævelsesmuligheder.

SKAL MAN HAVE TILLADELSE TIL AT OPSÆTTE VALGPLAKATER?

Opsætning af valgplakater kræver som udgangspunkt ikke forudgående tilladelse, men skal alene overholde reglerne i vejlovens §§ 84 og 85 og privatvejlovens §§ 66 a og 66 b. En valgplakat er omfattet af lovgivningen, hvis den er monteret på en vejrbestandig plade, fylder max 0,8 m^2 og er placeret inden for vejarealet (fx kørebane, cykelsti eller fortov), jf. vejlovens § 3, nr. 10, og privatvejslovens § 10, nr. 17. Opsætning af en valgplakat, der er større end 0,8 m^2, kræver tilladelse fra vejmyndighederne, jf. vejlovens § 80 eller privatvejslovens § 66.

HVOR MÅ VALGPLAKATER OPSÆTTES?

Når der er tale om offentlige veje (kommune- og statsveje), må valgplakater kun opsættes på lysmaster, hegn, vejtræer, elmaster og genstande, der er fæstnet i jorden som fx pinde. På private fællesveje må valgplakater kun opsættes på lys- og elmaster.

Det er ikke tilladt at opsætte valgplakater langs fx motorveje, motortrafikveje, i midterrabatter, rundkørsler eller på strækninger, hvor den tilladte hastighed er over 60 km/t, eller på fx højspændingsmaster, transformerstationer eller kabelskabe.

Valgplakater må ikke opsættes tættere end 0,5 meter fra kørebanekanten eller 0,3 meter fra cykelstien (målt fra valgplakatens nærmeste kant). Langs cykelstier og fortove skal valgplakater være opsat minimum 2,3 meter over jorden (målt fra valgplakatens nederste kant), og der skal samtidig være minimum 1,5 meter til laveste strømførende ledning (målt fra valgplakatens øverste led).

HVILKE KRAV GÆLDER TIL SELVE OPSÆTNINGEN?

Valgplakater skal opsættes forsvarligt og må ikke dække for autoriseret afmærkning (fx færdsels- eller vejvisningstavler), forhindre oversigtsforhold eller i øvrigt være til fare for trafiksikkerheden. Oplysninger (navn, adresse, telefonnummer, e-mail) om valgplakatens ejer (fysisk eller juridisk person) skal fremgå af valgplakaten – gerne på bagsiden. Hvis ejeren er en juridisk person, skal der tilføjes oplysninger på en fysisk person, der repræsenterer den juridiske person. Oplysningerne skal være læselige i hele ophængningsperioden.

HVILKE HÅNDHÆVELSESMULIGHEDER HAR VEJMYNDIGHEDEN?

Ulovligt opsatte valgplakater skal tages ned eller sættes op på ny, så de opfylder lovgivningen. Det skal ske senest 24 timer efter, at vejmyndigheden har givet påbud herom. Vejmyndigheden må fjerne valgplakaten, hvis den ikke er taget ned inden fristen, ikke indeholder de påkrævede oplysninger, eller er opsat uden for det tilladte tidsrum.

Ved akut trafikfarlige forhold (fx hvis plakaten er ved at falde ned eller hænger foran afmærkning) må vejmyndigheden eller politiet fjerne valgplakater uden først at have udstedt et strakspåbud.

Vejmyndighedens og politiets udgifter til nedtagning og opbevaring af valgplakater bliver pålagt den, der har opsat valgplakaten eller valgplakatens ejer. Når vejmyndigheden har anmodet om nedtagning, skal valgplakater afhentes hos vejmyndigheden senest seks måneder efter valgdatoen. Derefter destrueres de.

Afgørelser truffet efter reglerne om valgplakater kan ikke påklages ■

Anne Sophie K. Vilsbøll
Partner, advokat
akv@horten.dk

Tue Trier Bing
Specialistadvokat
ttb@horten.dk

KOM GODT I GANG MED AT ETABLERE EN **WHISTLEBLOWERORDNING**

Loven om beskyttelse af whistleblowere blev vedtaget af Folketinget 24. juni 2021. Det betyder, at alle kommuner og § 60-fællesskaber med minimum 50 ansatte skal etablere whistleblowerordninger senest 17. december 2021. Vi giver et overblik over de skridt, der skal tages for at få ordningerne i luften.

En whistleblowerordning giver mulighed for, at ansatte og samarbejdspartnere kan oplyse kommunen om kritisable forhold uden at frygte for negative konsekvenser. Indberetningerne kan føre til, at egentlige ulovligheder opdages og håndteres, og de kan give værdifuld ledelsesinformation, fx ved at kaste lys på en uhensigtsmæssig kultur.

Mange kommuner har allerede etableret whistleblowerordninger. Disse kommuner skal nu sikre, at de eksisterende ordninger justeres, så reglerne i den nye lov iagttages.

KOM GODT I GANG MED WHISTLEBLOWERORDNINGEN

Når kommunen skal etablere whistleblowerordningen, skal man indledningsvis fastlægge, hvor ordningen forankres. Nogle kommuner vil foretrække, at indberetninger modtages af et internt whistleblowerteam i kommunen, hvor der typisk er HR-mæssige, juridiske og ledelsesmæssige kompetencer. Andre kommuner ønsker, at en ekstern rådgiver, fx en advokat, modtager og screener indberetningerne.

Dernæst skal kommunen tage stilling til, hvem der skal kunne indberette til ordningen. Loven udtrykker, at medarbejdere skal kunne indberette – men skal fx leverandører og andre samarbejdspartnere også kunne indberette?

Ordningen kan ikke omfatte henvendelser fra borgere, da de ikke har en arbejdsmæssig relation til kommunen. Det samme må anses at gælde for kommunalpolitikerne.

Som det tredje skal kommunen tage stilling til, om whistleblowere skal kunne være anonyme. Muligheden for anonymitet øger antallet af indberetninger, men kan også udløse en bekymring for, om anonymiteten vil medføre falske eller chikanøse indberetninger. Fra eksisterende ordninger er erfaringen den, at den bekymring er større, end der er grundlag for. Et kompromis kan være, at medarbejdere kan indberette anonymt, mens eksterne ikke kan – det kan bl.a. afskære borgerklager, der søges camoufleret som whistleblowerhenvendelser.

PROCES, PROCES, PROCES

Der skal også udarbejdes procedurer for modtagelse af indberetninger, undersøgelse og afslutning af sager. Hvem skal fx orienteres om en indberetning, der efter screening viser sig at falde uden for ordningen, eller om at der iværksættes en undersøgelse? Skal politikerne oplyses om alle afsluttede undersøgelser, eller skal de fx have en halvårlig status?

Der skal også planlægges og gennemføres kommunikation internt og eventuelt eksternt. Det er en god idé at redegøre for rækkevidden af ordningen. Har man en borgerrådgiver eller borgervejleder, kan det være en fordel at beskrive det og henvise indberetninger, der vedrører kommunale afgørelser, hertil.

SPØRGSMÅL TIL BRUG FOR UDARBEJDELSE AF INDSTILLING

I forbindelse med den politiske forelæggelse kan det være nyttigt at tage afsæt i disse spørgsmål:

- Skal indberetninger modtages af et internt team eller af en ekstern aktør?
- Hvem skal kunne indberette til ordningen?
- Skal man kunne være anonym?
- Skal indberetning ske via en it-portal? Skal der (også) kunne indberettes via en telefonisk løsning med mulighed for fysisk fremmøde?
- Hvordan skal den interne organisering i kommunen være i forhold til orientering om indberetninger, iværksættelse og afslutning af undersøgelser?
- Hvordan bruges ordningen til læring i organisationen? ■

Søren Hornbæk Svendsen
Partner, advokat
shs@horten.dk

Rikke Søgaard Berth
Partner, advokat
rsb@horten.dk

Birgitte Toxværd
Partner, advokat
bit@horten.dk

Christoffer Alsted Skafte
Advokat
chs@horten.dk

IMPLEMENTERING AF KLIMAPLAN FOR AFFALDSSEKTOREN

I juni 2020 indgik flertallet af partierne i Folketinget en bred politisk aftale om en klimaplan for en grøn affaldssektor og cirkulær økonomi. Klimaplanen lægger med egne ord op til et paradigmeskifte i affaldssektoren. Knapt et år efter vedtagelsen, giver vi en status for implementering af planen.

Formålet med klimaplanen for en grøn affaldssektor og cirkulær økonomi er at etablere rammerne for at øge genanvendelse og nedbringe CO_2-udledningen i affaldssektoren. Klimaplanen fastsætter bl.a. følgende tiltag for at indfri målsætningen:

- Øget sortering af affald til genanvendelse – reduktion af affald til forbrænding.
- Reduktion af forbrændingskapaciteten – begrænsning af import af affald.
- Privatisering af genanvendelsesanlæg – øget genanvendelse.

Derudover lægger klimaplanen op til forandringer i selve organiseringen af affaldssektoren. Kommunerne skal især på forbrændings- og genanvendelsesområdet have langt færre opgaver end efter de hidtil gældende regler.

Vi kommer herunder med en beskrivelse og status for implementering af klimaplanens konkrete tiltag på de forskellige indsatsområder (sortering, forbrænding og genanvendelse).

ØGET SORTERING AF AFFALD

- Indsamling af de ti affaldsfraktioner skal ske særskilt: Mad, papir, pap, metal, glas, plast, tekstil, drikke- og fødevarekartoner, restaffald og farligt affald.
- Indsamlingen skal foregå husstandsnært.
- Der skal tages hensyn til de forskellige boligtyper og muligheden for kombineret indsamling.

Tiltaget er implementeret i affaldsbekendtgørelsen af 9. december 2020. De nye krav forpligter kommunalbestyrelsen til at etablere en ordning for særskilt indsamling af de nævnte ti affaldsfraktioner. Ordningen skal være en henteordning, hvilket betyder at affaldet skal indsamles ved husholdningen. For visse boligtyper, fx sommerhuse, må der indsamles i rimelig gåafstand fra husholdningen.

Ordningerne skulle senest være trådt i kraft 1. juli 2021, bortset fra ordningen for tekstil, hvor fristen er 1. januar 2022. De fleste kommuner har fået dispensation fra fristen - det kan du læse mere om i artiklen 'Kommunernes etablering af henteordninger for husholdningsaffald' på side 17 i dette magasin.

Det er muligt at samle følgende kombinationer af fraktioner under én affaldsordning: Papir/pap, metal/glas, metal/plast, plast/mad- og drikkekartoner samt plast/mad- og drikkekartoner/metal.

REDUKTION AF FORBRÆNDINGS-KAPACITETEN

- Danmarks forbrændingskapacitet skal reduceres til den forventede fremtidige danske mængde forbrændingsegnet affald. Det indebærer en reduktion på 30 % i 2030.
- De miljømæssigt bedste og mest omkostningseffektive anlæg skal fortsætte – og miljøkravene bliver skærpet.
- De nedlagte forbrændingsanlæg skal erstattes af bæredygtige og CO_2-neutrale varme- og energikilder.
- Da KL's plan for reduktion ikke blev godkendt af Energistyrelsen, skal reduktionen ske efter udbud:
  - Indførelse af udbudspligt og ophævelse af anvisningsret.
  - Krav om selskabsgørelse (ikke § 60-fællesskab) af kommunale forbrændingsanlæg, men kommunerne skal fortsat have majoritetskontrol.

KL offentliggjorde i december 2020 sin tilpasningsplan, der tog udgangspunkt i, at nedlukning skal ske på den samlet set mest miljørigtige og effektive måde. KL's tilpasningsplan indeholdt en lukning af ti affaldsforbrændingsanlæg (lukkelisten).

Energistyrelsen har 12. februar 2021 samlet og konsolideret myndighedernes og Kammeradvokatens vurdering af KL's tilpasningsplan. Den samlede vurdering er, at KL's plan ikke lever op til de kriterier, som er fastsat i klimaplanen. Bl.a. finder myndighederne ikke, at KL har sandsynliggjort i tilstrækkelig grad, at anlæggene på lukkelisten er de mindst effektive og miljømæssigt dårligst fungerende anlæg.

Bortset fra Enhedslisten har forligspartierne bag klimaplanen besluttet at konkurrenceudsætte forbrændingssektoren, det vil sige at indføre krav om udbud og selskabsgørelse. Den beslutning kræver ændring af miljøbeskyttelsesloven. Det er ikke meldt ud, hvornår et udkast til lovforslag forventes at blive sendt i høring.

PRIVATISERING AF GENANVENDELSESANLÆG

- Kommunerne skal udbyde behandlingen af det genanvendelige husholdningsaffald, herunder sortering.
- Kommunerne skal udskille de eksisterende kommunale genanvendelsesanlæg i selskaber med begrænset ansvar for fortsat at kunne eje anlæggene i fem år, hvorefter de skal afhændes. Reinvestering er ikke mulig, kun hvad angår almindeligt vedligehold. Der kan ikke etableres nye kommunale genanvendelsesanlæg.
- Kommunale anlæg skal konkurrere på markedsvilkår og byde på genanvendeligt husholdningsaffald på lige vilkår med andre anlæg – private og selskabsgjorte.
- Fra 1. januar 2027 må de kommunale anlæg, der i dag har dispensation hertil, ikke længere behandle genanvendeligt erhvervsaffald.

De beskrevne tiltag skal realiseres ved en ændring af miljøbeskyttelsesloven. Lovforslaget skal bl.a. regulere undtagelser, kriterierne for at deltage i overgangsordningen og kommuners hjemmel i overgangsperioden. Fx vil ikke-brofaste øer efter klimaplanen blive undtaget fra de nye krav. Desuden kan kun kommuner med eksisterende anlæg deltage i overgangsordningen. Herudover skal der tages stilling til, hvorvidt kommuner fx fortsat må levere administrations- og serviceydelser til deres genanvendelsesselskaber, og om der må udøves andre, tilknyttede aktiviteter i disse selskaber.

'Eksisterende anlæg' er anlæg, som var idriftsat, da klimaplanen blev vedtaget 16. juni 2020, men også anlæg, hvori der på dette tidspunkt var foretaget "væsentlige, irreversible investeringer". Den kommende regulering skal nærmere definere, hvordan den formulering skal forstås. Fx kan en irreversibel investering i forhold til overgangsordningen for nye regler for spildevandsselskabers klimatilpasning bestå i afholdelse af omkostninger til planlægning, projektering eller udførelse af projektet eller indgåelse af bindende aftale herom. Der er desuden fastsat kriterier for vurdering af, hvornår en sådan investering kan betragtes som væsentlig. På spildevandsområdet er hovedreglen, at der skal foretages en samlet vurdering af relative og absolutte beløbsstørrelser.

Et udkast til lovforslag forventes at blive sendt i høring i efteråret. I så fald kan lovændringerne træde i kraft 1. juli 2022.

Kommunerne vil skulle forberede udbuddet og selskabsgørelsen. Vi forventer derfor, at kommunerne vil få fastsat en frist, fx på et eller to år efter loven træder i kraft, for at gennemføre disse tiltag. Men det kan tilrådes, at kommunerne allerede nu skaber sig et overblik over situationen ■

Line Markert
Partner, advokat
lma@horten.dk

Henriette Soja
Partner, advokat
hso@horten.dk

Rikke Søgaard Berth
Partner, advokat
rsb@horten.dk

Renée Van Naerssen
Advokatfuldmægtig
rvn@horten.dk

NYE VEJLEDNINGER OM **TREDJELANDSOVERFØRSLER**

Det Europæiske Databeskyttelsesråd har offentliggjort sin længe ventede anbefaling om supplerende foranstaltninger, og Datatilsynet har opdateret sin vejledning om tredjelande. Vi giver dig et overblik over de nye vejledninger.

Det Europæiske Databeskyttelsesråd (EDPB) vedtog 18. juni 2021 en anbefaling om supplerende foranstaltninger for overførsel af personoplysninger til tredjelande, det vil sigelande uden for EØS.

EDPB anbefaler en analyse i seks trin, som man bør gennemgå og dokumentere ved overførsler til tredjelande. Analysen skal vise, om og hvordan overførslen kan ske lovligt.

For de sikre tredjelande er det hurtigt at dokumentere, at overførslen er lovlig. Det gælder fx UK og Schweiz.

EDPB's anbefalinger har særligt fokus på overførsler til de usikre tredjelande og brug af fx EU-Kommissionens Standardkontraktsbestemmelser, også kendt som SCC'er, samt hvilke supplerende foranstaltninger der er brug for i tillæg til SCC'erne. Foranstaltningerne skal være med til i al væsentlighed at beskytte personoplysningerne på en måde, som hvis oplysningerne fortsat kun blev behandlet i EU.

EDPB'S ANBEFALINGER I SEKS TRIN

1. Kend jeres overførsler
Kortlæg og dokumentér, om I overfører personoplysninger til tredjelande, og i så fald hvilke og til hvilke formål.

2. Vælg overførselsgrundlag
Identificér de mulige overførselsgrundlag, fx overførsel til andre myndigheder, SCC'er eller bindende virksomhedsregler (BCR), eller undtagelser vedrørende fx vigtige samfundsinteresser eller retskrav.

3. Lav en TIA – Transfer Impact Assesment
Vurdér, om overførselsgrundlaget er effektivt til at sikre et databeskyttelsesniveau, som i al væsentlighed svarer til det, vi har i EU. TIA'en skal indeholde en analyse af tredjelandets lovgivning og praksis ud fra EU's fire essentielle garantier og modtagerens mulighed for at overholde overførselsgrundlaget. De essentielle garantier er fx, at registrerede har indsigtsret og kan håndhæve rettigheder ved uafhængige domstole.

4. Supplerende foranstaltninger
Hvis overførselsgrundlaget, fx SCC'er, i sig selv ikke yder en tilstrækkelig beskyttelse, skal der implementeres supplerende foranstaltninger, som kan være tekniske, organisatoriske og/eller kontraktuelle.

5. Formelle trin
Formelle lovkrav skal overholdes, fx skal der indhentes tilladelse fra Datatilsynet ved overførsel af forskningsdata til tredjelande, jf. databeskyttelseslovens § 10, stk. 3.

6. Kontinuerlig overvågning
Trin 1-5 skal genbesøges med jævne mellemrum.

DATATILSYNETS VEJLEDNING OM TREDJELANDE

Datatilsynet offentliggjorde 15. juli 2021 en opdateret vejledning om tredjelande, som afspejler den seneste tids udvikling, herunder bl.a. Brexit og de nye SCC'er.

Særligt interessant er det opdaterede afsnit om situationer, som ikke udgør en overførsel til tredjelande. Der er to nye eksempler:

- En medarbejder rejser til et tredjeland og tilgår personoplysninger fx via en medbragt arbejdscomputer eller via internettet i et tredjeland i forbindelse med en forretningsrejse.
- Overførsel til et koncerninternt kontor i et tredjeland, som ikke er en selvstændig juridisk enhed. Hvis der derimod er tale om et etableret datterselskab, er der også tale om en overførsel til et tredjeland.

I alle tilfælde skal dataeksportøren dog stadig overholde andre relevante dele af GDPR, herunder reglerne om hjemmel til behandling og etablering af passende organisatoriske og tekniske sikkerhedsforanstaltninger.

Horten har i webinarserien 'GDPR fra A-Z' gennemgået EDPB's vejledning i detaljer. Du kan se webinaret på horten.dk/gdprfraaz ■

Birgitte Toxværd
Partner, advokat
bit@horten.dk

Christoffer Alsted Skafte
Advokat
chs@horten.dk

OPSTART AF DEN NYE KOMMUNALBESTYRELSE

De nye kommunalbestyrelser tiltræder efter årsskiftet. Nogle medlemmer vil være garvede kommunalpolitikere – andre vil være helt nye. Uanset anciennitet er der god grund til at sikre en opstart, der giver de nye kommunalbestyrelsesmedlemmer en forståelse for de retlige rammer og deres nye rolle samt puster støvet af gamle vaner hos de mere erfarne. Vi giver et bud på tre emner, der kan være relevante at inkludere ved introduktionen af de nye kommunalbestyrelser.

RETTIGHEDER, PLIGTER OG ANSVAR

Et solidt kendskab til medlemmets rettigheder og pligter er grundstenene i at kunne agere i kommunalbestyrelsen og udvalgene. Rettighederne omfatter bl.a. initiativret, taleret og standsningsret samt retten til sagsindsigt. Rettighederne afspejler det ansvar, der påhviler de folkevalgte. Pligterne for medlemmerne følger navnlig af forvaltningslovens regler om tavshedspligt og inhabilitet. Her rejser der sig jævnligt spørgsmål om rækkevidden af tavshedspligten i forbindelse med udvalgsmøder, hvor medlemmet må gengive egne synspunkter. Derudover giver reglerne om inhabilitet ofte anledning til tvivl; typisk i forhold til konkret inhabilitet. Men der kan også opstå tvivl, når det gælder reglerne om generel inhabilitet i forhold til udvalgene. Reglerne om ansvar findes i både kommunestyrelsesloven og straffeloven. Vigtigst er nok reglerne om det personlige ansvar i kommunestyrelseslovens § 50 c.

HJEMMELSKRAVET

Alle kommunens dispositioner skal have hjemmel, det vil sige et retligt grundlag. Hjemmelsgrundlaget kan findes i den skrevne lovgivning eller i de uskrevne kommunalfuldmagtsregler. Politikerne skal ikke have detailkendskab til de forskellige hjemmelsgrundlag, men de bør have kendskab til kravet om hjemmel – og til de forvaltningsretlige grundsætninger om fx saglighed, ligebehandling og økonomisk forsvarlig forvaltning. Spørgsmålet om hjemmel er relevant i mange sammenhænge, og det anbefales, at læringen tager afsæt i cases, der har forbindelse til lokale, aktuelle sager.

KOMMUNENS SELSKABER

Introduktionen til kommunens selskaber vil typisk have to vinkler. For det første et fokus på kommunen som ejer, herunder hvilke styringsredskaber kommunen har over for de forskellige selskaber, og hvordan der kan udøves et aktivt ejerskab. Der ligger her en opgave i at sikre fokus på selskabernes værdiskabelse (på mange bundlinjer), så det ikke bliver ude af øje, ude af sind i forhold til de opgaver, selskabet varetager. Samtidig skal styringen ske med respekt for kommunens forskellige roller som myndighed, ejer og eventuelle kontraktpart.

For det andet bør der være fokus på bestyrelsesmedlemmerne, herunder hvordan de personer, der er udpeget af kommunalbestyrelsen til selskabernes bestyrelser, skal agere. Her vil fokus typisk være at sikre, at de udpegede medlemmer er klar over, hvilken interesse de kan og skal varetage i det enkelte selskab, hvilket afhænger af organiseringsformen (A/S, I/S, fond etc.). Derudover giver reglerne om inhabilitet også her jævnligt anledning til spørgsmål, herunder hvilke regler man er omfattet af i regi af selskabet.

Da et godt bestyrelsesarbejde er af stor værdi for selskabet – og dermed for kommunen – vil det oftest også være hensigtsmæssigt, at den generelle introduktion for kommunalbestyrelsesmedlemmerne suppleres af en introduktion for bestyrelserne i de enkelte bestyrelser ■

Rikke Søgaard Berth
Partner, advokat
rsb@horten.dk

Line Markert
Partner, advokat
lma@horten.dk

Malene Graff
Specialistadvokat
mgr@horten.dk

OFFENTLIGE MYNDIGHEDERS BETALINGSFRISTER I BYGGESAGER

En offentlig bygherre fik sig en overraskelse, da to ud af tre landsdommere i en ny voldgiftskendelse kom frem til, at bygherres betaling ikke var sket rettidig – på trods af, at betalingen var sket inden for den aftalte betalingsfrist. Årsagen var en ufravigelig bestemmelse i renteloven.

De fleste er bekendt med princippet i gældsbrevslovens § 3 om, at pengeskyld er bringeskyld. Princippet udgør hovedreglen i dansk ret for debitors betaling og indebærer, at rettidig betaling foreligger, når betalingen er kommet frem til kreditor senest på forfaldsdatoen, det vil sige er til rådighed på kreditors bankkonto. Et andet betalingsprincip kaldet posthusreglen eller pengeinstitutreglen indebærer derimod, at rettidig betaling foreligger, når betalingen er trukket på debitors konto på forfaldsdatoen.

Under en ny voldgiftssag procederede parterne på hver af disse principper.

Entreprenøren gjorde gældende, at beløbet skulle være til entreprenørens rådighed senest på forfaldsdatoen, jf. gældsbrevslovens § 3. Bygherre mente derimod, at posthusreglen måtte anses for gældende mellem parterne og gjorde gældende, at reglen er kodificeret i betalingslovens § 107, 2. pkt. Voldgiftsretten fandt, at AB 92, § 22, stk. 11, jf. stk. 1, om bygherres betalingsforpligtelse, måtte forstås i overensstemmelse med gældsbrevslovens § 3 og afviste, at betalingslovens § 107, 2. pkt., er udtryk for en almindelig regel, der gælder, selvom den ikke er vedtaget mellem parterne.

FRAVIGELSE AF BETALINGSFRISTEN I AB 92 – PENGESKYLD ER BRINGESKYLD

Parterne havde i kontrakten fraveget den almindelige betalingsfrist på 15 arbejdsdage i AB 92 § 22 og havde fastsat fristen til 30 arbejdsdage. Den slags fravigelser er ikke ualmindelige i entreprisekontrakter – særligt hvor der er tale om en offentlig bygherre.

Parterne havde desuden aftalt, at der skulle ske elektronisk betaling med angivelse af en FIK-kode til brug for betaling gennem Det Fælles Indbetalingssystem. Det fremgår af Moderniseringsstyrelsens vejledning, at "Datoen, der står i feltet [betalingsdato] er lig med forfaldsdato, der svarer til den dag, betalingen hæves fra bankkontoen."

På den baggrund fandt voldgiftsretten, at entreprenøren havde tiltrådt indbetalingssystemets regel om, at betalingsdagen er den dag, hvor pengene trækkes på bygherres konto, og dermed var udgangspunktet i gældsbrevslovens § 3 fraveget.

MAKSIMAL BETALINGSFRIST FOR OFFENTLIGE BYGHERRER

På trods af, at gældsbrevslovens § 3 var fraveget ved parternes aftale, fandt to ud af tre dommere, at betalingen ikke var sket rettidigt, for så vidt angår de fakturaer, hvor beløbet blev overført på forfaldsdatoen (30 dage efter fakturadatoen), men hvor entreprenøren først fik rådighed over beløbet den efterfølgende dag.

Resultatet skyldes, at rentelovens § 3 b, stk. 1, som er en gennemførelse af artikel 4, stk. 3, litra a, pkt. i), i direktiv 2011/7/EU, fastslår, at når bygherre er en offentlig myndighed "kan den aftalte betalingsfrist ikke være mere end 30 dage regnet fra det tidspunkt, da fordringshaver har afsendt eller fremsat anmodning om betaling". Reglen er præceptiv og kan dermed ikke fraviges ved aftale. Af direktivets betragtning 17 følger desuden, at bestemmelsen skal forstås i overensstemmelse med det, der også er udgangspunktet i gældsbrevslovens § 3, det vil sige at rettidig betaling foreligger, når kreditor har det skyldige beløb til rådighed på forfaldsdagen.

Parternes aftale om dels at fravige udgangspunktet i gældsbrevslovens § 3 om sidste rettidige betalingsdag, dels at udvide betalingsfristen til 30 arbejdsdage indebar altså – for en del af fakturaerne – en overtrædelse af rentelovens § 3 b, stk. 1.

Som konsekvens heraf, og da betalingen af disse fakturaer først havde været til entreprenørens rådighed mere end 30 dage efter fakturadatoen, var bygherre forpligtet til at betale renter til entreprenøren. Da de 30 dage var løbedage, jf. AB 92, § 22, stk. 11, skulle bygherre betale renter helt tilbage fra modtagelsesdatoen, jf. rentelovens § 3, stk. 1 og 2.

BETALING I FORBINDELSE MED BANKHELLIGDAGE

Et andet tema i sagen var, at flere af de fakturaer, sagen omhandlede, forfaldt til betaling enten en lørdag eller søndag. Spørgsmålet var herefter, om betalingen var sket rettidigt, når pengene først kom frem til entreprenøren den efterfølgende bankdag.

Efter bestemmelsen i gældsbrevslovens § 5, stk. 2, udskydes forfaldsdagen til den efterfølgende bankdag i disse tilfælde. Men voldgiftsretten kom frem til, at bestemmelsen ikke kan anses for et generelt gældende princip, og dermed var betalingen af fakturaerne ikke sket rettidig.

VIGTIGT AT VIDE OM OFFENTLIGE MYNDIGHEDERS BETALINGSFRIST

Det er ikke ualmindeligt, at parterne aftaler at udvide betalingsfristen i AB fra 15 dage til 30 dage. Men afgørelsen viser, at når offentlige myndigheder benytter Det Fælles Indbetalingssystem og den dertilhørende vejledning, opstår der en risiko for, at betalingen sker for sent. Uanset at der blot er tale om én dags forsinkelse, kan de økonomiske konsekvenser være store, hvis der som i AB 18 er tale om løbedage, hvor der skal svares rente helt tilbage fra modtagelsesdatoen, hvis betalingsfristen ikke overholdes. Det er derfor vigtigt, at offentlige bygherrer er opmærksomme på den præceptive bestemmelse i rentelovens § 3 b, stk. 1, i forbindelse med kontraktindgåelsen og behandlingen af fakturaer ■

Niels Jørgen Oggesen
Partner, advokat
njo@horten.dk

Mette Hede
Advokatfuldmægtig
mhe@horten.dk

SÅDAN FORBEREDER DU DIG PÅ EU-KOMMISSIONENS REGULERING AF KUNSTIG INTELLIGENS

Overvejer I at anvende kunstig intelligens til at understøtte løsning af konkrete opgaver eller til generel varetagelse af jeres arbejdsprocesser? I så fald bør I allerede nu overveje mulige konsekvenser af det aktuelle forslag til den kommende forordning om kunstig intelligens, som fremsat af EU Kommissionen – uanset at forslaget endnu ikke er færdigbehandlet eller vedtaget i EU.

Forslaget er en del af strategien 'Shaping Europe's digital future', som med fokus på en balanceret tilgang til digitalisering har det overordnede formål at sikre borgernes rettigheder og tillid til ny teknologi.

Det er endnu ikke afklaret, hvilken betydning den kommende regulering vil have på eksisterende it-løsninger med kunstig intelligens, men det er stadig en god ide at forberede sig på mulige konsekvenser. Vi kommer med fem råd til, hvordan I på nuværende tidspunkt bedst forbereder jer på den kommende regulering af kunstig intelligens.

1. VURDÉR, HVILKEN KATEGORI IT-LØSNINGEN FALDER IND UNDER

Forslaget inddeler it-løsninger med kunstig intelligens i fire kategorier med hver deres tilhørende krav: uacceptabel risiko, høj risiko, begrænset risiko og lav risiko. Hvilken kategori it-løsningen tilhører og dermed, hvilke krav der skal overholdes, afhænger af en konkret vurdering af den kunstige intelligens og den it-løsning, hvori den indgår. Hvis din virksomhed eller den myndighed, du er ansat i, overvejer at implementere it-løsninger med kunstig intelligens, bør I derfor allerede nu undersøge, hvilken kategori den pågældende it-løsning vil tilhøre, og hvilke krav der skal adresseres. Bemærk, at det desuden er væsentligt, om I selv har udviklet it-løsningen eller har købt den af en it-leverandør. Kravene retter sig dels mod selve it-løsningen, dels mod den konkrete rolle I har i forhold til it-løsningen (udvikler/leverandør, importør, distributør eller bruger).

Efterleves kravene ikke, kan det i henhold det nuværende forslag medføre sanktioner i form af bl.a. væsentlige bøder.

Herunder gennemgår vi de fire kategorier af kunstig intelligens.

- Uacceptabel risiko: Udvikling og brug af kunstig intelligens, der falder i denne kategori, er ikke tilladt. Kategorien omfatter bl.a. typer af kunstig intelligens, der indebærer manipulation af individer, evaluering af individer med henblik på kategorisering efter social adfærd (social scoring) eller særlige former for person og/eller ansigtsgenkendelse i forbindelse med realtidsovervågning.

- Høj risiko: Denne kategori omfatter bl.a. kunstig intelligens til understøttelse af retshåndhævelse, myndighedsudøvelse på asylområdet, kreditvurderinger og biometrisk identifikation af personer. Der stilles en række særlige krav for typer af kunstig intelligens i denne kategori, herunder om implementering af risikohåndteringssystem og kvalitetssikringssystem samt krav om bl.a. logning, dokumentation, oplysning om brug af AI, tilsyn, overensstemmelseserklæring, CE-mærkning, central registrering af it-løsningen og sikkerhed.

- Begrænset risiko: Denne kategori omfatter alene krav til at oplyse brugerne om den konkrete brug af kunstig intelligens, herunder fx ved chatbots.

- Minimal risiko: Kategorien omfatter ikke konkrete krav til it-løsningerne. Dog kan man frivilligt vælge at overholde de kodekser for god brug af kunstig intelligens, der er omfattet af forordningen. It-leverandører kan så anvende disse som et konkurrenceparameter.

Ved opdateringer eller ændringer til it-løsningen og den kunstige intelligens skal man genvurdere kategoriseringen i henhold til ovenstående.

2. UDARBEJD EN DETALJERET KONSEKVENSANALYSE

Det er vigtigt at få udarbejdet en detaljeret konsekvensanalyse med udgangspunkt i potentielle risici ved brugen af den type kunstig intelligens, der ønskes anvendt sammenholdt med formålet, den konkrete opgave og risiciene for den enkelte person, der bruger eller indgår i den kunstige intelligens' behandling, i forhold til relevant lovgivning.

Når det er kortlagt, er der basis for at ændre i relevante parametre, der indgår i den kunstige intelligens' behandling, så brugen af den kunstige intelligens bliver mindre risikofyldt. Det er desuden en god idé at tænke andre relevante retsområder ind, fx persondata og forvaltningsret, når du overvejer risiciene. Det er her nødvendigt at inddrage relevante, juridiske kompetencer til at bidrage til konsekvensanalysen. Konsekvensanalysen understøtter bl.a. overholdelse af kravene til data og dokumentation.

3. OVERVEJ DATAKILDER, DATAKVALITET OG DATAMÆNGDE

Datakvaliteten skal både kvantitets- og kvalitetsmæssigt være tilstrækkelig; data skal være relevante og til rådighed. Data er grundlaget for opbygning af den matematiske model – algoritmen – der udgør den kunstige intelligens. Dermed er data fundamentet for den kunstige intelligens og afgørende for den behandling, den kunstige intelligens foretager samt dens resultater. Vigtigheden af datakvaliteten kommer også til udtryk ved, at forslaget til forordningen stiller særlige krav til data og datastyring.

Sørg for at have de relevante datakompetencer til rådighed, som kan understøtte, at den påtænkte kunstige intelligens trænes og baseres på de rette data, herunder historiske, geografiske og fagrelevante data. I den forbindelse skal der foretages en kortlægning af eventuelle datamangler eller datautilstrækkeligheder, og hvordan de udbedres.

Sæt fra start rammerne for og overvej brugen af datasæt til løbende træning af den kunstige intelligens og validering af træningen.

4. DOKUMENTÉR LØBENDE DEN KUNSTIGE INTELLIGENS

I forslaget til forordningen fremgår det, at it-leverandøren skal udarbejde dokumentation af it-løsningen, inden den tages i brug. Denne dokumentation skal løbende opdateres.

Dokumentationen skal indeholde oplysninger om opbygningen af den kunstige intelligens, og hvordan den fungerer. Det kræver, at der løbende stilles opdateret teknisk dokumentation til rådighed. Derudover skal dokumentationen være tilstrækkelig til at vurdere it-løsningens overensstemmelse med relevante krav. Den bør bl.a. omfatte it-løsningens generelle egenskaber, kapacitet og begrænsninger samt data, trænings-, prøvnings- og valideringsprocesser.

Det anbefales at implementere en proces for dokumentation af it-løsningen, særligt ved opdateringer og ændringer. Processen for dokumentation kan eventuelt automatiseres. Det er dog samtidig en god idé at kontrollere, at dokumentationen bliver genereret som forudsat, fx ved et årshjul med angivelse af ansvarsområder, ansvarshavende medarbejder og tidspunkter for kontrol af dokumentationen.

En proces for dokumentation understøtter samtidig, at det forvaltningsretlige dokumentationskrav overholdes.

5. BENYT EKSISTERENDE ORDNINGER OG REDSKABER

Der gælder allerede i dag anden regulering, som i et vist omfang adresserer krav om datakvalitet, datasikkerhed mv. Der kan derfor være synergier at hente ved særligt at skele til reguleringen af persondata.

Desuden bør I allerede nu overveje dataetik ved udviklingen af kunstig intelligens. Her kan I bruge Dataetisk Råd's vurderingsskema og konsekvensanalyse, som kan findes på Dataetisk Råds hjemmeside: www.dataetiskråd.dk. I kan også blive certificeret med det dataetiske mærke (D-mærket), hvilket ruster din virksomhed eller den myndighed, du er ansat i, endnu bedre til at udvikle kunstig intelligens, der kan overholde kravene til fremtidens regulering ■

Jens Grønkjær Sjølander Pihl
Partner, advokat
jsp@horten.dk

Emilie Loiborg
Advokatfuldmægtig
elo@horten.dk

TO UDTALELSER OM BRUG AF IT-UDSTYR TIL VALGKAMP

Indenrigs- og Boligministeriet afgav i februar 2021 en udtalelse om kommunalbestyrelsesmedlemmers brug af it-udstyr, der er stillet til rådighed af kommunen. Efter henvendelse fra KL har ministeriet i maj 2021 afgivet en justeret udtalelse.

Indenrigs- og Boligministeriet udtalte i et notat af 18. februar 2021, at it-udstyr, som en kommune stiller til rådighed for kommunalbestyrelsesmedlemmer, ikke må anvendes som led i en valgkamp. Begrundelsen for dette var, at brugen af det kommunale it-udstyr ville udgøre en uberettiget forskelsbehandling mellem de kandidater, der i forvejen var medlemmer af kommunalbestyrelsen, og øvrige kandidater.

KL PÅ BANEN

Ministeriets udtalelse fik KL til at rette henvendelse til ministeriet. KL anførte i den forbindelse bl.a., at det it-udstyr, som kommunerne stiller til rådighed for kommunalbestyrelsesmedlemmer (telefon, pc, tablet og eventuelt printer), udgør standardudstyr i de fleste hjem. Da de fleste personer i Danmark således har adgang til den type udstyr, vil det ikke udgøre forskelsbehandling, at allerede valgte også kan bruge udstyret i forbindelse med valgkamp. KL anførte også, at brugen af det pågældende udstyr i en valgkamp alene udgør en begrænset økonomisk værdi, herunder fordi privat brug af udstyret er skattepligtigt for medlemmet

MINISTERIET ÆNDRER HOLDNING

I et nyt notat af 27. maj 2021 har ministeriet herefter præciseret sin tidligere udtalelse, og der er reelt tale om en grundlæggende ændret vurdering. I den nye udtalelse når ministeriet nemlig frem til, at brugen af kommunalt it-udstyr i en valgkamp almindeligvis udgør en så begrænset økonomisk værdi, at det ikke kan anses for en uberettiget forskelsbehandling i forhold til andre kandidater i valgkampen.

BRUG OGSÅ EN MULIGHED SELVOM DEN UDGØR UBERETTIGET FORSKELSBEHANDLING

Endvidere fastslår ministeriet, at der kan være situationer, hvor brugen af udstyret rent faktisk indebærer en uberettiget forskelsbehandling, fx fordi det giver medlemmet en økonomisk fordel, der ikke er bagatelagtig, og at udstyret trods dette alligevel må benyttes til valgkamp.

Det gælder, hvor væsentlige praktiske vanskeligheder kan begrunde brug af det kommunale it-udstyr. Tilsvarende må udstyret bruges, hvis det ikke er praktisk muligt at skelne mellem privat brug af udstyret og brug af udstyret i en valgkamp. Også i disse tilfælde er det en betingelse, at brugen ikke medfører ekstraomkostninger for kommunen.

HVEM HAR ANSVARET?

Ansvaret for berettiget brug af udleveret it-udstyr påhviler det enkelte kommunalbestyrelsesmedlem og ikke kommunen, idet ministeriet lægger til grund, at en eventuel uberettiget brug af udstyret ikke påfører kommunen ekstraomkostninger.

Kommunerne bør dog orientere kommunalbestyrelsesmedlemmerne om rammerne for deres brug af kommunalt it-udstyr ■

Rikke Søgaard Berth
Partner, advokat
rsb@horten.dk

Malene Graff
Specialistadvokat
mgr@horten.dk

KOMMUNERNES ETABLERING AF HENTEORDNINGER FOR HUSHOLDNINGSAFFALD

Affaldsbekendtgørelsen har fastsat krav om, at kommunerne senest 1. juli 2021 skulle etablere indsamlingsordninger i form af henteordninger for visse affaldsfraktioner fra husholdninger. Horten har bistået en række kommuner med at søge om dispensation fra fristen og giver her en status på den kommunale implementering på området.

Miljøministeriet udstedte i december 2020 en ny affaldsbekendtgørelse (bekendtgørelse nr. 2159 af 9. december 2020), som trådte i kraft 1. januar 2021.

Det følger af affaldsbekendtgørelsen, at kommunalbestyrelsen skal etablere indsamlingsordninger som henteordninger for særskilt indsamling af en række affaldsfraktioner fra husholdninger. Det betyder, at kommunalbestyrelsen skal etablere en affaldsordning, hvor de enkelte affaldsfraktioner som udgangspunkt ikke må kombineres i indsamlingen, og hvor kommunen afhenter de særskilte affaldsfraktioner ved husstandene.

De affaldsfraktioner, der skal indsamles i form af henteordninger, er mad-, papir-, pap-, metal-, glas-, plast- og tekstilaffald samt drikke- og fødevarekartoner, restaffald og farligt affald.

IMPLEMENTERINGSFRIST OG DISPENSATIONSMULIGHED

Kommunalbestyrelserne skulle senest 1. juli 2021 have etableret indsamlingsordningerne som henteordninger for indsamling af de førnævnte affaldsfraktioner. Dog er fristen for tekstilaffald fastsat til 1. januar 2022.

Affaldsbekendtgørelsen indeholder imidlertid mulighed for, at Miljøstyrelsen i særlige tilfælde og efter anmodning kan dispensere fra implementeringsfristen. Dispensation skulle være sendt til Miljøstyrelsen senest 1. marts 2021, og dispensation kan maksimalt gives frem til 31. december 2022. Der er ikke hjemmel i affaldsbekendtgørelsen til at dispensere fra implementeringsfristen for tekstilaffald.

74 KOMMUNER HAR SØGT OM OG MODTAGET DISPENSATION

En gennemgang af Miljøstyrelsens afgørelser om dispensation viser, at 74 ud af landets 98 kommuner har søgt om dispensation fra implementeringsfristen for så vidt angår en eller flere affaldsfraktioner. Materialet viser desuden, at Miljøstyrelsen har meddelt dispensation til samtlige 74 kommuner, der har ansøgt rettidigt. Størstedelen (ca. 78 %) af de meddelte dispensationer er givet i længst mulig tid, det vil sige indtil 31. december 2022.

Dertil kommer, at 23 kommuner har søgt om dispensation fra fristen for etablering af henteordninger for tekstilaffald. Miljøstyrelsen har i alle tilfælde givet afslag på dispensation, idet affaldsbekendtgørelsen ikke indeholder hjemmel til at dispensere fra implementeringsfristen for tekstilaffald.

DISPENSATIONER FORDELT PÅ AFFALDSFRAKTIONER

Flest kommuner har søgt om – og fået – dispensation fra implementeringsfristen til at etablere en henteordning for affaldsfraktionen mad- og drikkekartonaffald.

Miljøstyrelsen meddeler derudover om et stort antal dispensationer fra implementeringsfristen for affaldsfraktionerne farligt affald samt mad-, pap- og plastaffald.

Der er meddelt færrest dispensationer i forhold til affaldsfraktionerne papir-, metal- og glasaffald, som kommunerne i højere grad synes at være klar til at indsamle i overensstemmelse med kravene i affaldsbekendtgørelsen.

De dispensationer, som Miljøstyrelsen har meddelt, fordeler sig på de enkelte affaldsfraktioner, som det fremgår af figuren nederst på siden.

BEGRUNDELSE FOR DISPENSATION

En gennemgang af Miljøstyrelsens afgørelser om dispensation fra implementeringsfristen viser, at dispensationerne især begrundes med:

- Udfordringer forbundet med udarbejdelse af nye udbud.
- Udfordringer forbundet med at tilvejebringe det nødvendige materiel inden implementeringsfristen.
- Udarbejdelse af nye affaldsregulativer, herunder inddragelse af offentligheden.

Disse hensyn stemmer overens med de bemærkninger, Miljøstyrelsen anførte i en vejledende udtalelse af 24. november 2020 om dispensation fra implementeringsfristen for henteordninger, selvom den nye affaldsbekendtgørelse endnu ikke var trådt i kraft på det tidspunkt ■

Figur: Antal dispensationer fordelt på de enkelte affaldsfraktioner

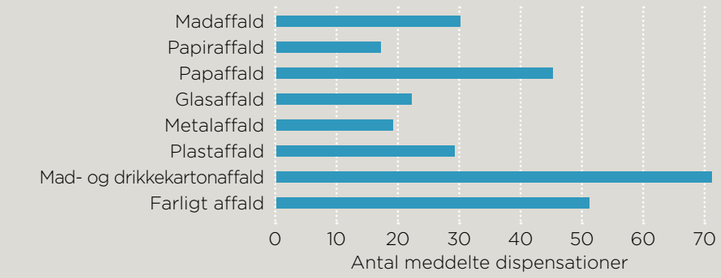

Henriette Soja
Partner, advokat
hso@horten.dk

Signe Eggert Bojesen-Koefoed
Advokatfuldmægtig
sbk@horten.dk

UDFORDRINGER VED

PARALLELLE KLAGE- OG RETSSAGER

Det miljø- og planretlige retsområde er præget af et stort antal krydsende lovgivninger og en omfattende kreds af klageberettigede parter. Det forøger risikoen for parallelle klage- og domstolsforløb, som fører til flere vanskelige problemstillinger, der udfordrer håndteringen af sagerne og myndighedernes positionering.

Ofte udvikler forholdet mellem myndighed, adressat og/eller tredjemand sig i en retning, hvor afgørelser påklages, eller myndigheden stævnes. I nogle tilfælde ses det imidlertid, at en afgørelse påklages administrativt til mere end ét klagenævn, eller der samtidig med en klagesag anlægges retssag mod myndigheden om gyldigheden af afgørelsen.

Når man som myndighed havner i et sådant parallelt forløb, kan det ofte være svært at sikre den fornødne sammenhæng i håndteringen af sagerne, ligesom det kan blive en opgave i sig selv at positionere myndigheden, så de to forløb ikke kommer til at spænde ben for hinanden. Det kræver særligt, at forløbet ved domstolene tilrettelægges sådan, at der tages højde for den verserende klagesag. Ud over viden om de processuelle muligheder for at håndtere parallelforløbet kan det i flere tilfælde være hensigtsmæssigt for myndigheden også at forsøge at opnå pragmatiske løsninger sammen med klager/sagsøger.

SIDELØBENDE FORLØB I KLAGENÆVN

Når en kommunal myndighed på det miljø- og planretlige område har truffet afgørelse, kan afgørelsen normalt påklages til et klagenævn inden for fire uger. Klagenævnenes kompetence er indbyrdes afgrænset, og den samme sag kan derfor ofte føre til klager til mere end ét klagenævn. Hos klagenævnene sker der – officielt i hvert fald – ikke nogen indbyrdes afstemning. De respektive nævns forskellige sagsbehandlingstid skaber i den forbindelse en særlig udfordring.

Kommunen skal være opmærksom på, at den er sagernes fælleselement. Kommunen skal positionere sig og adressere hver enkelt klagesag, men må ikke miste blikket for, at klagesagerne hver for sig kan ophæve eller forandre kommunens afgørelse. Der kan således opstå et kontroltab med den pågældende sag.

Der er derfor behov for en grundig analyse af de parallelle klagesagers potentielle udfaldsrum og deres indbyrdes afsmitning. Det skal forberede kommunen på at håndtere ikke bare klagenævnenes indholdsmæssige afgørelser, men også den tidsmæssige rækkefølge af afgørelserne.

Klagenævnenes afgørelser er – som det altovervejende udgangspunkt – bindende for kommunen. Hvis et klagenævn underkender kommunens afgørelse, kan der opstå et umiddelbart behov for en kommunal indsats, fx lovliggørelse i henhold til planlovens § 51. Kommunen bør her have forberedt, hvordan den kan levere en lovliggørende indsats, hvor der tages hensyn til senere nævnsafgørelser i samme sagskompleks.

Hvis nævnet har stadfæstet kommunens afgørelse, kan klager indbringe nævnsafgørelsen for domstolene inden for seks måneder. Sagen vil blive anlagt mod klagenævnet, ikke mod kommunen. I den situation skal kommunen forberede sig på, hvad et søgsmål betyder for den kommunale indsats i forhold til alle sagens interessenter og parter. Det gælder fx den borger, hvis byggetilladelse var klagesagens genstand – og nu er temaet i en retssag, som kommunen ikke er part i.

Desuden skal kommunen vurdere, hvordan søgsmål vil kunne påvirke eller påvirkes af senere klagesagers afgørelse.

SAMTIDIGE SAGER I KLAGENÆVN OG HOS DOMSTOLE

Det ses, at en klageberettiget part udnytter rekursadgangen til et nævn, og at der – mens klagesagen verserer – også indgives stævning mod kommunen, som har truffet den påklagede afgørelse. Det kan være klageren selv, der tager dette yderligere (unødvendige) skridt for at få tilsidesat afgørelsen, men det behøver ikke være tilfældet.

I klagesagen behandles myndighedens afgørelse af et selvstændigt nævn, som har kompetence til at gennemføre en fuld prøvelse, og som er underlagt officialmaksimen. Kort sagt skal klagenævnet finde den rigtige afgørelse, uanset hvad parterne i sagen oplyser og gør gældende.

I den civilretlige sag tilskærer parterne derimod selv sagen, og retten tager kun stilling til det faktum, som parterne præsenterer, og til de påstande og anbringender, som parterne fremfører. Det følger af den såkaldte forhandlingsmaksime.

Som følge af det parallelle forløb kan tilskæringen af retssagen blive besværliggjort, idet parterne ikke kender udfaldet af klagesagen, og hvilke konsekvenser det vil få for retssagen.

Sagerne kan ikke forløbe uden koordinerende beslutninger. Sat på spidsen ville man ellers kunne risikere, at der samme dag træffes en afgørelse i et klagenævn, som giver klagerne medhold, og afsiges en dom, der ikke gør det.

VIGTIGT MED GRUNDIG ANALYSE

Kommunen bør hurtigt analysere sin position for at finde frem til den mest gunstige fremgangsmåde – både for sagen og for kommunen. I tilfælde hvor klagesag og retssag er anlagt af forskellige parter, kan kommunens evne til at øve afgørende indflydelse være begrænset, men som udgangspunkt vil kommunens holdning være meget tungtvejende.

Analysen skal omfatte de forskellige udfaldsrum for de to sagsforløb. Kommunen vil her skulle kombinere forvaltningsretlige og civilretlige regler for at afklare, hvilke koordinerende instrumenter der kan bringes i anvendelse, fx:

- Kommunen kan overveje at afvise en retssag med den begrundelse, at kommunen ikke er rette sagsøgte. Det skyldes, at medhold i klagesagen indebærer, at sagen for domstolene må forventes afviklet, hvorimod klagenævnet er rette sagsøgte, hvis klager ikke får medhold ved nævnet.
- Kommunen kan anmode om udsættelse af retssagen for at afvente klagesagens udfald.
- Hvis klagesag og søgsmål er anlagt af forskellige berettigede parter, kan det overvejes, om kommunen bør forsøge at få klager til at frafalde klagesagen, hvorefter klager kan indtræde som hoved- eller biintervenient i retssagen.

SIKRING AF ANDRE INTERESSER

I nogle situationer må kommunen i parallelforløbene have særlig fokus på andre involveredes interesser. Det kan fx være en situation, hvor en udstedt byggetilladelse underkendes af Planklagenævnet på grund af manglende overensstemmelse med lokalplanen, og bygherre herefter vælger at stævne nævnet.

Her kan en hensigtsmæssig fremgangsmåde være, at kommunen opfordrer bygherre til at reparere på forløbet ved at indgive ansøgning om dispensation efter planlovens § 19 i stedet for at fortsætte retssagen om gyldigheden af nævnets underkendelse af byggetilladelsen.

Ved et sagsanlæg vil risikoen for bygherre være, at byggetilladelsen på grund af retssagen ikke udnyttes inden for udnyttelsesfristen. Derudover kan plangrundlaget være blevet ændret, når retssagen engang er afgjort.

Kommunen kan derfor overveje, om der kan være grundlag for at forsikre , hvis der er grundlag for at opnå dispensation fra lokalplanen, uanset om udnyttelsesfristen måtte være udløbet.

Denne fremgangsmåde illustrerer muligheden for at foregribe udfaldet af afgørelser på en mere pragmatisk vis og gerne i forening med borgeren ■

Poul Hvilsted
Partner, advokat
phv@horten.dk

Marie Bockhahn
Specialistadvokat
mbb@horten.dk

Jens Henrik Larsen
Advokatfuldmægtig
jhl@horten.dk

NY HØJESTERETSDOM OM TAKSTER FOR VANDFORSYNING

Højesteret fastslår i en ny dom, at vandforsyninger gerne må opkræve et fast driftsbidrag for boligenheder, hvor vandforsyningen ikke har etableret en individuel vandmåler til den enkelte boligenhed.

Den 21. maj 2021 afsagde Højesteret dom i en principiel retssag om fast driftsbidrag for vand. Højesteret fandt, at vandforsyninger har ret til at opkræve fast driftsbidrag for boligenheder, hvor der ikke er etableret en vandmåler ejet af vandforsyningen til den enkelte boligenhed. Det resultat var Østre Landsret også nået til.

DEN KONKRETE SAG

Sagen drejede sig om en ejendom, hvor der var opsat en enkelt fælles afregningsmåler for hele ejendommen. I ejendommen var etableret 20 lejligheder. Vandværket havde opkrævet fast bidrag beregnet ud fra antallet af lejligheder på ejendommen. Ud over det faste bidrag pr. boligenhed havde vandværket en takststruktur, hvor der også blev opkrævet et bidrag pr. måler.

Da der alene var en enkelt måler i ejendommen, havde vandværket kun opkrævet et enkelt målerbidrag ud over de faste bidrag pr. boligenhed.

Ejeren af ejendommen anlagde sag mod vandværket med påstand om tilbagebetaling af de opkrævede faste bidrag. Under retssagen gjorde ejeren blandt andet gældende, at der ikke kunne opkræves faste bidrag for boligenheder, der ikke afregnes individuelt med vandforsyningen.

PRINCIPIEL PROBLEMSTILLING

Mulighederne for at beregne fast bidrag for boligenheder, der ikke afregnes individuelt med vandforsyningen, har været et stridspunkt i flere år. Dels mellem vandforsyningerne og de enkelte forbrugere, og dels mellem vandforsyningerne og de enkelte kommuner.

En række kommuner har således afvist at godkende vandværkers takster som led i kommunens legalitetskontrol med henvisning til, at det er i strid med vandforsyningsloven at beregne et fast bidrag pr. boligenhed, uanset om den enkelte boligenhed blev afregnet individuelt med vandforsyningen.

Det synspunkt havde støtte i en byretsdom fra Retten i Sønderborg fra 2016. I sagen var retten nået frem til, at takstopkrævning af boligenheder, der ikke blev afregnet individuelt med vandforsyningen, var i strid med vandforsyningsloven med tilhørende bekendtgørelser.

FORHOLDET TIL VANDFORSYNINGSLOVEN

I Højesteretssagen fandt Højesteret som det første, at regulativet og takstbladet for det pågældende vandværk måtte forstås sådan, at der var hjemmel til at opkræve bidraget pr. boligenhed.

Herefter tog Højesteret stilling til spørgsmålet om foreneligheden med vandforsyningsloven. Her udtalte retten principielt om hjemmelsgrundlaget, at det ikke er i strid med vandforsyningsloven eller lovens formål at opkræve det faste bidrag pr. boligenhed, uanset om den enkelte boligenhed afregnes individuelt med vandforsyningen.

Under sagen havde ejeren af ejendommen gjort gældende, at takstfastsættelsen skabte en urimelig byrdefordeling mellem ejendomme bestående af almindelige parcelhuse med eget stik og afregning med vandforsyningen, sammenholdt med ejendomme med flere boligenheder med fælles afregning, da vandforsyningens udgifter er langt større ved individuel afregning af de enkelte boligenheder end ved en fælles afregning.

I den forbindelse gjorde vandværket gældende, at forskellen i udgiftsniveauet ved den individuelle og den fælles afregning var håndteret ved målerbidraget.

Netop hensynet til at skabe en rimelig byrdefordeling blandt vandværkets brugere har været bærende for regelgrundlaget om fastsættelse af takster på vandforsyningsområdet.

I deres dom fandt Højesteret, at der ikke var grundlag for at fastslå, at opkrævningen af bidrag pr. boligenhed uden samtidig individuel afregning førte til en urimelig byrdefordeling mellem vandværkets forskellige brugere.

Med Højesterets dom er der sat et endeligt punktum for diskussionen om mulighederne for at opkræve fast bidrag pr. boligenhed, også for ejendomme der ikke afregnes individuelt med vandforsyningen.

Horten repræsenterede Danske Vandværker, som førte sagen på vegne af det private vandværk. ■

Line Markert
Partner, advokat
lma@horten.dk

Marie Bockhahn
Specialistadvokat
mbb@horten.dk

NYE FORTOLKNINGSBIDRAG TIL REGLERNE OM ARBEJDSTID

EU-Domstolen har afsagt tre nye domme om fortolkning af arbejdstidsdirektivet. Sagerne omhandler spørgsmål om arbejdstid eller hviletid i forhold til tilkaldevagter og anvendelse af 48-timers reglen i tilfælde, hvor medarbejderen er ansat på flere ansættelseskontrakter hos samme arbejdsgiver.

Vi gennemgår de EU-retlige regler om arbejdstid med fokus på de tilfælde, hvor der kan opstå tvivl om reglernes rækkevidde og anvendelse, bl.a. i relation til medarbejdere, hvis arbejde er karakteriseret ved rådighedsvagter.

RETTIGHEDER EFTER ARBEJDSTIDSDIREKTIVET

Reglerne om tilrettelæggelse af arbejdstid er reguleret i EU's arbejdstidsdirektiv (2000/34/EF), som i Danmark er implementeret ved arbejdstidsdirektiv-gennemførelsesloven, arbejdsmiljøloven og på det offentlige område gennem kollektive aftaler indgået mellem arbejdsmarkedets parter.

Arbejdstidsdirektivet indeholder en række rettigheder, som skal sikre medarbejdernes sikkerhed og sundhed på arbejdspladsen, herunder bl.a.:

- Ret til en daglig hvileperiode på mindst 11 timer.
- Ret til pause efter 6 timers arbejde.
- Ret til en ugentlig fridag.
- Den gennemsnitlige ugentlige arbejdstid (inkl. overarbejde) må ikke overstige 48 timer.

ARBEJDSTID ELLER HVILETID

Sondringen mellem arbejdstid og hviletid er afgørende, når arbejdsgiveren skal planlægge medarbejderens arbejdstid og sikre, at de ovennævnte rettigheder iagttages. Derfor har vurderingen af, om tid udgør arbejdstid eller hviletid, været afprøvet ved EU-Domstolen flere gange.

Begreberne arbejdstid og hviletid udelukker hinanden. Der kan derfor ikke være tale om arbejdstid, hvis det er hviletid og omvendt. Derfor findes der heller ikke en mellemkategori mellem arbejdstid og hviletid.

EU-Domstolen har to hovedkriterier, som skal inddrages i vurderingen af, om der er tale om arbejdstid, når der er usikkerhed herom:

- Rumlighedskriteriet; Medarbejderen er på arbejde og fysisk til stede på arbejdspladsen eller et sted anvist af arbejdsgiveren.
- Rådighedskriteriet; Medarbejderen står til rådighed og skal straks udføre de fornødne arbejdsopgaver efter arbejdsgiverens anvisning.

EU-Domstolen har desuden fastslået, at det ved vurderingen af, om der er tale om arbejdstid, hverken er intensiteten eller kontinuiteten i de opgaver, som udføres, der er afgørende. Det er derfor ikke afgørende, om medarbejderen rent faktisk udfører arbejde, når denne er forpligtet til at være til stede og til rådighed på arbejdsstedet.

ER RÅDIGHEDS-/TILKALDEVAGTER ARBEJDSTID?

Særligt i relation til vagttjenester har der været tvivl om, hvorvidt der var tale om arbejdstid eller hviletid, når medarbejderen fx havde tilkaldevagt i eget hjem eller skulle befinde sig på et bestemt sted, men ikke nødvendigvis udføre arbejde.

EU-Domstolen har fastslået, at det skulle betragtes som arbejdstid, når læger stod til rådighed på et hospital, også selvom de kunne sove under vagten. Tilkaldevagter, hvor medarbejderen står til rådighed for arbejdsgiveren, men ikke er forpligtet til at opholde sig på arbejdsstedet og derfor kan råde over sin egen tid, betragtes som udgangspunkt ikke som arbejdstid. Her er det kun den tid, der faktisk bruges på at udføre arbejdet, der kan betragtes som arbejdstid.

Er der tale om en tilkaldevagt, hvor medarbejderen inden for kort tid skal besvare opkald og kunne være fysisk til stede på et sted angivet af arbejdsgiveren,

PRAKSIS FRA EU-DOMSTOLEN OM RÅDIGHEDS-/TILKALDEVAGTER

EU-Domstolen har i to nye domme taget stilling til, hvilke kriterier der vægter i vurderingen af, om en tilkaldevagt skal betragtes som arbejdstid. EU-Domstolen tog – som det ofte er tilfældet – ikke konkret stilling til, om der var tale om arbejdstid, men overlod vurderingen til de nationale domstole.

Den ene sag angik en medarbejder, som arbejdede på et transmissionscenter, hvor han bl.a. udførte vagttjenester. Under vagttjenesten var medarbejderen ikke forpligtet til at være fysisk til stede på arbejdsstedet, men på grund af den geografiske placering var det begrænset, hvor han kunne tage hen, da han skulle kunne kontaktes telefonisk og være tilbage på arbejdsstedet inden for én time. Fordi medarbejderens bopæl var langt fra arbejdsstedet, stillede arbejdsgiveren en tjenestebolig til rådighed, som han valgfrit kunne benytte sig af under en tilkaldevagt.

Den anden sag vedrørte en brandmand, der som en del af sin tjeneste havde tilkaldevagter. Under tilkaldevagten skulle han altid kunne kontaktes, ligesom han skulle medbringe sin indsatsbeklædning og sit indsatskøretøj. Medarbejderen kunne selv vælge, hvor han opholdt sig, dog skulle han i tilfælde af alarmering kunne nå frem til bygrænsen i den by, hvor han havde tjenestested, inden for 20 minutter med sin indsatsbeklædning og indsatskøretøj.

VURDERINGSKRITERIER IFØLGE EU-DOMSTOLEN

Dommene viser, at der skal foretages en helhedsvurdering af de konkrete forhold i det enkelte tilfælde, når man vurderer, hvorvidt tilkaldevagter udgør arbejdstid.

Heri bør bl.a. indgå, inden for hvilken frist medarbejderen skal stå til arbejdsgiverens disposition, den gennemsnitlige hyppighed for, at medarbejderen reelt bliver indkaldt til arbejde under tilkaldevagten, og om medarbejderen af den grund i meget betydeligt omfang begrænses i frit at kunne disponere over sin tid under tilkaldevagten, og dermed bliver begrænset i at kunne hellige sig sine egne interesser i den tid.

Det forhold, at der er få fritidsaktiviteter i det pågældende steds nærområde, eller at medarbejderens bopæl er langt fra arbejdsstedet (når der er tale om et sædvanligt arbejdssted), er ikke afgørende i vurderingen af, om der er tale om arbejdstid. Et krav om at stå til rådighed inden for 20 minutter er heller ikke i sig selv tilstrækkeligt til, at der er tale om arbejdstid, hvis medarbejderen ikke i betydeligt omfang begrænses i frit at disponere over sin tid.

PLANLÆGNING AF VAGTARBEJDE MV.

Med de seneste domme fra EU-Domstolen er der kommet endnu et fortolkningsbidrag til vurderingen af, hvornår tilkaldevagter er arbejdstid. Det vil afhænge af de konkrete omstændigheder for den enkelte medarbejder, herunder i hvilket omfang medarbejderen reelt kan disponere over sin egen tid.

Det er derfor afgørende, at man som arbejdsgiver er opmærksom på kriterierne, hvis man har medarbejdere med tilkalde-/rådighedsvagter eller lignende. Det gælder særligt i planlægningen, så arbejdsgiveren kan sikre overholdelse af 48-timers reglen, regler om pauser og hviletid mv., fx ved at tilrette vagtordningen med mest mulig frihed.

48-TIMERS REGLEN

EU-Domstolen har for nylig også taget stilling til det tilfælde, hvor medarbejderen har flere ansættelseskontrakter med samme arbejdsgiver.

Ikke overraskende kom EU-Domstolen frem til, at der ved opgørelsen af den daglige og ugentlige arbejdstid skal ses på den samlede arbejdstid, som den pågældende medarbejder har hos den enkelte arbejdsgiver, uanset at arbejdet relaterer sig til flere ansættelseskontrakter. Begrundelsen er, at hensynet bag reglerne er at sikre medarbejdernes sikkerhed og sundhed, og de hensyn ville blive tilsidesat, hvis der ikke skulle ses på den enkelte medarbejders samlede arbejdstid.

Det er dog fortsat uvist, hvad der gælder i situationer, hvor medarbejdere har flere ansættelsesforhold som henholdsvis hoved- og bibeskæftigelse. Det er således fortsat ikke prøvet, om en hovedarbejdsgiver, der har kendskab til omfanget af bibeskæftigelsen, er forpligtet til at inddrage det i opgørelsen af medarbejderens ugentlige arbejdstid ■

FORKLARING AF RELEVANTE BEGREBER

Arbejdstid
Det tidsrum, hvor medarbejderen er på arbejde og står til rådighed for arbejdsgiveren under udførelsen af sine arbejdsopgaver.

Referenceperiode
Perioden kan være individuelt fastsat ved kollektiv aftale, men kan maksimalt være 12 måneder.

48-timers-reglen
Den gennemsnitlige ugentlige arbejdstid må ikke overstige 48 timer inkl. overarbejde over en fire måneders referenceperiode.

Hviletid
Det tidsrum, der ikke er arbejdstid.

Jonas Enkegaard
Partner, advokat
jen@horten.dk

Kristine Friis Nolsø
Specialistadvokat
kfn@horten.dk

Michelle Seidelin
Advokat
mse@horten.dk

INTRODUKTION TIL FORÆLDELSESREGLERNE

Forældelse er et evigt aktuelt emne, og det er afgørende at have styr på forældelsesreglerne, så man ikke risikerer at fortabe et krav.

Ved vurdering af forældelse af erstatningskrav er det vigtigt at være opmærksom på navnlig tidspunkterne for skadens indtræden, skadelidtes (fordringshaverens) viden om kravet og eventuel suspension af forældelsen.

FORÆLDELSESFRISTENS LÆNGDE OG LØBETIDENS BEGYNDELSE

Forældelsesfristen er tre år, og den begynder at løbe fra en skades indtræden, eller når en kontrakt misligholdes.

Forældelsesfristens starttidspunkt er suspenderet, hvis fordringshaver med rette er i uvidenhed om fordringen eller uvidenhed om skyldneren. Suspensionen gælder, indtil fordringshaveren ikke længere er/burde være i uvidenhed.

SUSPENSION AF FORÆLDELSESFRISTEN

Forældelsesfristen kan afbrydes foreløbigt. Under visse betingelser gælder der også en tillægsfrist på et år ud over de almindelige tre år, fx i tilfælde af forligsforhandlinger og i situationer med regreskrav og procesunderretning.

SUSPENSION AF FORÆLDELSE AF REGRESKRAV MOD MEDSKYLDNERE

I tilfælde, hvor flere skyldnere hæfter solidarisk for en fordring, og én af skyldnerne enten opfylder fordringen inden for forældelsesfristen, eller fristen afbrydes over for denne ene skyldner, forældes et regreskrav mod de øvrige skyldnere tidligst et år efter fristafbrydelsen, jf. forældelseslovens § 12, stk. 2.

Eksempel: F har et krav mod de solidarisk hæftende skyldnere A, B og C. Forældelsesfristen på tre år er begyndt at løbe. A betaler til F efter to et halvt år, og der løber nu en tillægsfrist på et år for A's regreskrav mod B og C (se figuren nederst på siden).

SUSPENSION VED PROCESUNDERRETNING

Når flere skyldnere hæfter solidarisk, og fordringshaveren anlægger retssag mod én af skyldnerne, afbrydes forældelsesfristen for kravet kun mod denne skyldner. For at suspendere forældelsesfristen mod de øvrige skyldnere, skal fordringshaveren procesunderrette disse, jf. forældelseslovens § 22, stk. 1. Den underretning udløser en tillægsfrist på et år, efter at den første sag er afsluttet.

SUSPENSION VED ANERKENDELSESSØGSMÅL

Hvis sagsøger indleder et anerkendelsessøgsmål om grundlaget for erstatningskravet, indtræder forældelse af kravet tidligst et år efter sagens endelige afgørelse, jf. forældelseslovens § 21, stk. 1. Inden for denne frist skal sagsøger indlede et fuldbyrdelsessøgsmål.

Eksempel: A stævner B med påstand om, at B skal anerkende at have handlet ansvarspådragende. Forældelsesfristen for A's erstatningskrav er nu suspenderet, indtil der foreligger endelig dom.

Hvis A får medhold i anerkendelsessøgsmålet, har denne et år til at indgive en stævning med opgørelse af erstatningskravet og krav om betaling.

ABSOLUTTE FORÆLDELSESFRISTER

Der gælder nogle absolutte forældelsesfrister. For skader forvoldt uden for kontraktforhold indtræder forældelse ti år efter den skadevoldende handlings ophør. Ligeledes indtræder forældelse 30 år efter den skadevoldende handlings ophør ved personskader og skader forvoldt ved forurening af luft, vand, jord eller undergrund eller ved forstyrrelser ved støj, rystelser eller lignende. For erstatning i kontraktforhold er den absolutte forældelse ti år efter misligholdelsen.

I de absolutte forældelsesfrister tages der ikke højde for suspension. Forældelsen indtræder uanset suspension efter ti eller 30 år ■

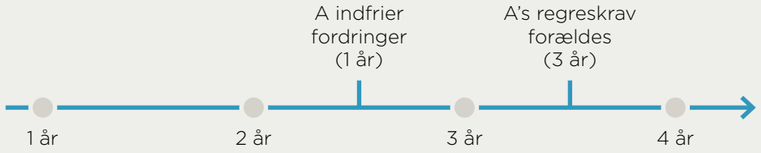

Line Markert
Partner, advokat
lma@horten.dk

Christina Steen
Partner, advokat
cst@horten.dk

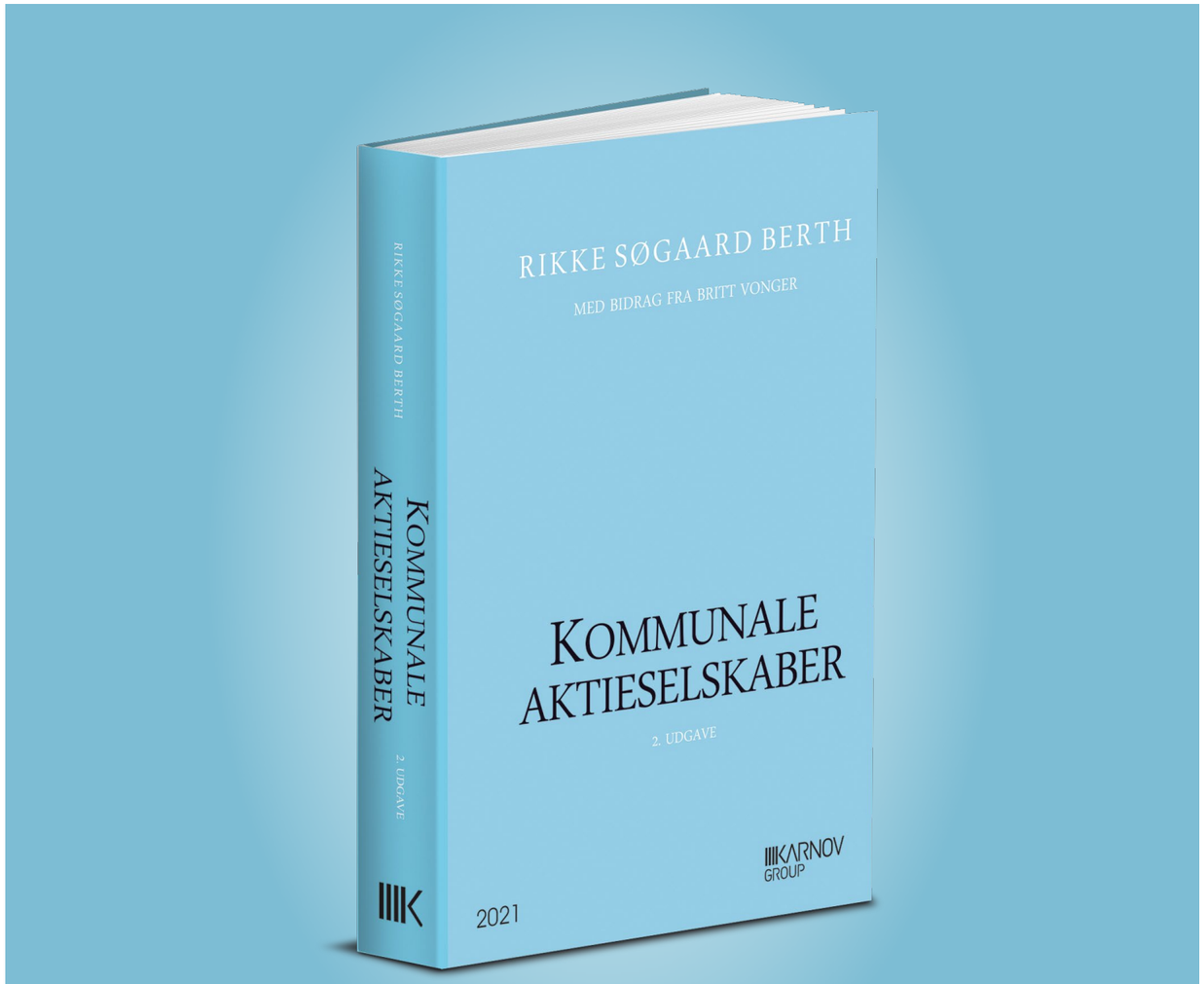

2. UDGAVE AF

KOMMUNALE AKTIESELSKABER

De kommunalt ejede aktieselskaber befinder sig i et komplekst spændingsfelt mellem offentligretlig og privatretlig regulering, og det kan være vanskeligt at navigere i, hvilke regler selskaberne og de kommunale ejere skal iagttage.

I bogen tager Rikke Søgaard Berth læseren med i processen fra forberedelse af etableringen, selve stiftelsen og driften til ændringer og salg af det kommunale aktieselskab.

2. udgave inkluderer en række nye love og praksis samt et nyt kapitel om ændringer af selskabets forhold.

Rikke Søgaard Berth er advokat og partner i Hortens afdeling for Offentlig Regulering, hvor hun leder teamet for kommunal- og forvaltningsret. Rikke har omfattende erfaring med at rådgive om organiseringen af kommunernes opgaver, herunder de retlige rammer der gælder for de kommunale aktieselskaber.

KORT NYT

NYANSATTE JURISTER

Alessandro Traina
Partner
Fast Ejendom & Entreprise
atr@horten.dk

Sofie Dehlholm Skovgaard
Senioradvokat
Miljøret
sds@horten.dk

Anne Glochau Petersen
Advokatfuldmægtig
Erstatning & Forsikring
agp@horten.dk

Cecilia Engel
Advokatfuldmægtig
Rekonstruktion & Insolvens
cee@horten.dk

Christian Tue Rasmussen
Advokatfuldmægtig
M&A
ctr@horten.dk

Frederikke Kjeldskov Simonsen
Advokatfuldmægtig
Fast Ejendom & Entreprise
fks@horten.dk

Jens Henrik Larsen
Advokatfuldmægtig
Miljøret
jhl@horten.dk

Julie Ingemann Carstens
Advokatfuldmægtig
Miljøret
jic@horten.dk

Katrine Dybdal
Advokatfuldmægtig
Rekonstruktion & Insolvens
kad@horten.dk

Lasse Dreiøe Jansen
Advokatfuldmægtig
Virksomhedsrådgivning & Kontrakter
ldj@horten.dk

Marie Sylvest Fosbo
Advokatfuldmægtig
Ansættelsesret
msf@horten.dk

Morten Brun Winkelmann
Erhvervsjuridisk fuldmægtig
Bank & Finans
mbw@horten.dk

Sune Schmidt Jensen
Advokatfuldmægtig
Ansættelsesret
ssj@horten.dk

KORT NYT

INFORMATIONSBREVE OM FIBERNET HAVDE IKKE HJEMMEL

Ankestyrelsen har for nylig udtalt sig i en sag, hvor to kommuner havde udsendt breve til borgere med en opfordring om at tilmelde sig fibernet-projekter i kommunerne via e-boks.

Ankestyrelsen, der havde modtaget lignende henvendelser relateret til flere andre kommuner, vurderede i tilsynsudtalelsen, at kommunernes omtale af en bestemt leverandør med opfordring til at tilslutte sig et konkret projekt udgjorde støtte til virksomheden, da kommunerne på den måde afholdt markedsføringsudgifter på vegne af den private virksomhed. I forlængelse heraf vurderede Ankestyrelsen, at der efter kommunalfuldmagtsreglerne ikke var lovhjemmel til at give denne støtte.

Sagen er blevet oversendt til Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen, der skal vurdere, om der er tale om konkurrenceforvridende støtte efter konkurrencelovens § 11 a.

FØLG OS

linkedin.com/company/horten

instagram.com/hortenlaw

facebook.com/hortenlaw

youtube.com/c/hortenadvokater

Onlinekurset Offentligt ansat A-Z er en lettilgængelig introduktion til nogle af de vigtigste juridiske regler, der gælder for alle ansatte i den offentlige sektor. Køb adgang som enkeltbruger eller få et skræddersyet kursus tilpasset din organisations behov.

Find dit kursus på onlinekurser.horten.dk

HORTEN KARNOV GROUP